

SINOVI UBICE MAJKI

*Prof.dr Zorica Mršević, naučna savetnica
Institut društvenih nauka, Beograd¹⁹⁴*

Apstrakt. Predmet rada je matricid - femicid majki koje su izvršili njihovi sinovi. Studija slučajeva daje uvid u tipičan portret ubice, koji su najčešće životni gubitnici u srednjim godinama, ne(iz)lečeni zavisnici i/ili psihijatrijski bolesnici, mada u krivičnoppravnom smislu uglavnom potpuno uračunljivi. Po socijalnom profilu: oni su tipično višegodišnje strukturalno nezaposlena, od strane roditelja izdržavana lica, neutilizovanog obrazovanja. U kriminološkom pogledu: oni su najčešće višegodišnji nasilnici tipa hegemonističkog maskuliniteta, kojima se niko, ni sa privatne, ni sa institucionalne strane, nije efikasno suprotstavio. Analiza matricida smeštena je u kriminološki definisana dva konteksta: društvenog položaja starijih žena i porodičnog nasilja nad ženama. Kroz analizu 25 slučajeva koja su se desili u posmatranom periodu (prva polovina 2013. do 2020), uočava se izražena tipiziranost, tj. nema nikakvih razlika među tim delima s obzirom na godinu, niti se oni razlikuju s obzirom na različitu nacionalnu pripadnost članova porodice, različitu geografsku ili urbano-ruralnu tipologiju naselja kao mesta izvršenja. Pažnju skreće izražena brutalnost izvršenja koja prevazilazi silu neophodnu za lišenje života. U većini slučajeva se navodi da su institucije nadležne za suprostavljanje nasilju u porodici, kao i cela okolina, uglavnom bili svesni višegodišnje agonije kroz koju je prolazila ubijena majka zbog sinovljevog nasilja i maltretiranja. Kao glavna karakterista slučajeva zaključuje se njihova međusobna znatna kriminološko-fenomenološka podudarnost i repetitivna manjkavost institucionalnog sistema da deluju preventivno. Cilj rada je da kroz analitičko sagledavanje elemenata matricida, deluje mobilizirajuće upravo u pravcu efikasnije institucionalne prevencije, ukazujući da eskalacija porodičnog nasilja ovog tipa često predvidljivo da vodi do letalnog završetka. U metodološkom pogledu, primenjena je kvalitativna kriminološka analiza slučajeva iz kontinuirano longitudinalno praćenih javno dostupnih podataka o pojedinim slučajevima matricida, analiza domaće i inostrane kriminološke literature porodičnog nasilja, starenja i položaja starijih žena, kao i inostranih teoretskih analiza matricida.

Ključne reči: brutalnost matricida, sinovi ubice, neizlečeni zavisnici, psihijatrijski bolesnici, neregovanje institucija, hegemonistički maskulinitet

UVOD

„Mlađe osobe su te koje imaju moć odlučivanja i upravljanja društvenim tokovima, pa ne treba da smetnu s uma da one svojim uticajem na status starijih lica, u stvari utiču na obeležja svoje sopstvene budućnosti“ (Konstantinović Vilić, Nikolić Ristanović i Kostić, 2012, str.135).

Revoltiranost javnosti ubistvima majki od strane sinova, njihovom brutalnošću naspram nemoći njihovih majki kao žrtava, obično je intenzivnija od slične reakcije na druga porodična ubistva, (npr. supruga, nevenčanih i bivših supruga), što je ujedno i motivaciona osnova autorke

¹⁹⁴ zorica.mrsevic@gmail.com

ovog teksta. Naime, radi se o možda najstrašnijem grehu oduzimanja života onima koji su ih rodili i podizali, celog života štitili i do svog tragičnog kraja voleli i izdržavali. Matricid, ubistvo femicid majki od strane sinova treba sagledati u društvenom kontekstu položaja starijih osoba, posebno starijih žena. Prvi korak u analizi femicida majki je sagledavanje društvenog položaja starijih žena koji se često karakteriše viktimiziranošću, različitim oblicima nasilja, uključujući i femicid, posle koga se dolazi do specifičnog mikrokonteksta porodičnog nasilja. Neophodan element kontekstualne analize je tradicionalno ambijentalno podržavanje i negovanje ponašanja muškaraca koje se u fenomenologiji nasilja definiše kao hegemonistički maskulinitet. To je društvena pojava tolerisanja načina na koji muškarci praktikuju muškost i održavaju sopstvenu dominaciju nad članovima porodice, što uključuje i nasilje radi njihovog potčinjavanja.

DRUŠTVENI KONTEKST STARENJA I RIZIK OD NASILJA

Ljudski život se produžio u savremenim uslovima, ali mora se konstatovati da moderna civilizacija još uvek nije mnogo naklonjena starijim osobama (Konstantinović Vilić, Nikolić Ristanović i Kostić, 2012, str.134). Starost kao treće životno doba poseban je sociološki fenomen koji reflektuje način na koji su definisane socijalne uloge kao i stepen spremnosti za njihovo prihvatanje. Generalna skupština UN je 2002. usvojila Političku deklaraciju i Madridski internacionalni plan akcije za starenje, dokumenta koja obavezuje vlade da se suoče sa izazovima starenja populacije u svetu, gde se kao prvi cilj predviđa ukidanje svih oblika zanemarivanja, zlostavljanja i nasilja nad starijim osobama.

Nasilje nad starima je najskrivljenija forma nasilja u porodici i institucijama u mnogim društvima. Stare sobe mogu biti izložene svim vrstama kriminalne viktimizacije (fizičke, psihičke, seksualne, ekonomske) kako u porodici tako i izvan nje osobama. Starost gotovo uvek i bez izuzetka znači pripadanje subordiniranoj grupi ljudi osobama (Konstantinović Vilić, Nikolić Ristanović i Kostić, 2012, str.132). Osnovne poteškoće predstavljaju socijalna izolovanost starijih osoba koja sa svoje strane predstavlja pogodno tlo za razne vrste zlopotreba, maltretiranja i nasilja. Tendencija da se porodični sistem adaptira na asocijalno, pa i nasilno ponašanje člana porodice koji diktira način komunikacije i odnose, možda najviše dolazi do izražaja kada je u pitanju izloženost starijih osoba nasilju (Bošković, 2007, str. 278), posebno od strane sopstvene odrasle dece. Na mestu su upozorenja eksperata za nasilje, da je od verbalnog do fizičkog nasilja samo jedan korak (Jovanović, 2010), a takode i od dugotrajnog nasilja koje se prikriva u tišini porodičnih odnosa, do letalnog ishoda, tj. femicida žrtve višegodišnjeg nasilja.

Zlostavljanje starijih kao posebna vrsta nasilja, po prvi put je postala predmet pažnje i proučavanja u Velikoj Britaniji sedamdesetih godina prošlog veka kada je i skovan termin zlostavljanje baka (*granny battering*).¹⁹⁵ Od osamdesetih godina dvadesetog veka nasilje nad starijim osobama se izučava kao ugrožena kategorija ljudi koja trpi različite oblike nasilja. Klasična žrtva porodičnog nasilja, ženska osoba starija od 75 godina, a oblici su različiti i idu od ekonomske viktimizacije kroz zlopotrebu poverenja, krađu imovine i falsifikovnje testamenta, preko zanemarivanja i zapuštanja starijih članova porodice, uskraćivanje lekova, hrane, vode, zanemarivanje higijene, davanje prekomerne doze lekova i zaključavanje u zatvorene prostorije (Konstantinović Vilić, Nikolić Ristanović i Kostić, 2012, str.133).

I u našoj sredini u poslednje vreme sve češće skreću pažnju slučajevi nasilja nad starijima. Primećuje se kao opšta karakteristika da žrtve obično ne prijavljuju učinioce, jer je reč o članovima porodice. Starije osobe koje postanu žrtve nasilja neretko su opterećene stidom, osećanjem da su same krive za nasilje, strahom od nasilnika, kao i nepoverenjem u odgovarajuće institucije sistema (Poverenik za zaštitu ravnopravnosti, 2014). Nadalje, među emocionalnim preprekama prijavljivanja nalaze se i sindrom naučene bespomoćnosti, osećanje nemoći, te želje da se ćutanjem zaštititi porodica i sam nasilnik.

¹⁹⁵ Izraz nije novi fenomen, datira još iz 1975.godine.

STARIJE ŽENE

Iskustvo starijih žena varira u zavisnosti od rodne pripadnosti, nivoa prihoda, rasne ili etničke pripadnosti, tipa naselja mesta boravišta – urbanog ili ruralnog. U aktuelnoj pandemijskoj situaciji u mnogim zemljama mogu biti posebno izložene riziku od COVID-19, jer imaju višestruke i ukrštene (intersekcionalne) oblike diskriminacije (UNFPA, 2020, str. 10). Oni uključuju (ali nisu ograničeni na) **veći rizik od nutritivnih nedostataka, rizik od rodno zasnovanog nasilja, manje obrazovne mogućnosti i veći rizik od nepismenosti, nižu celoživotnu zaradu, veći rizik da žive same i veći rizik od siromaštva** (UNFPA, 2020, str. 11).

Preko 75% starijih osoba koje su bile izložene nasilju u porodici su žene, što potvrđuje rodnu dimenziju ovog tipa nasilja do kojeg dolazi u uslovima porodične privatnosti, a koje se od svih drugih oblika nasilja razlikuje upravo po tome što u neproporcionalno većem obimu pogađa žene. Prosečna starost starijih osoba koje su pretrpele nasilje u porodici, jeste preko 70 godina, a među izvršiocima dela nasilja prema starijim članovima porodice najviše je muškaraca (preko 90%). Podaci o odnosu između žrtava i izvršilaca pokazuju da nasilje prema starijim osobama u porodičnom kontekstu najčešće vrše njihova deca i unuci, za razliku od nasilja prema drugim članovima porodice, gde se kao dominantan oblik pojavljuje partnersko nasilje – nasilje prema bračnom, vanbračnom ili bivšem supružniku. Nasilje nad starijim ženama koje vrše njihovi supružnici ne retko je samo „nastavak“ celoživotnog, kontinuiranog nasilja kojem su bile izložene i u mlađim godinama.

FEMICID STARIJH ŽENA

Ubistva starijih žena u Srbiji su stalno prisutna, a u nekim godinama, kao na primer 2014, je iznosilo čak 21.4% od svih femicida u toj godini. Ubice su podjednako srodnici, ali i njima nepoznati ili slabo poznati mladi muškarci koji su ponekad istovremeno i silovatelji tih starica. U oba slučaja, žrtve su ubijene i silovane zato što su stare i nemoćne žene, same i bespomoćne, zato što mogu jednostavno i lako da budu mučene i ubijene. Ubistva starijih žena, kako usamljenih starica tako i majki/baka unutar porodica (Mršević, 2016, str. 65-67) gotovo svake godine, pripadaju najbrutalnijim po načinu izvršenja, jeziva do besmisla po okolnostima i motivima, najgora, cenjeno po svim kriterijumima humanosti. Nad njima se vršila muška moć samo radi demonstriranja sopstvene nadmoći, iako ponekad dobija prizvuk ubistva iz koristoljublja i onda kada je ma kakva korist bagatelna ili nepostojeća. Koren im je u hegemonističkom maskulinitetu, dakle isti je uzrok kao i u partnerskim femicidima (Mršević, 2014, str. 93).

MATRICID

Ne stradaju samo usamljene starice, starije žene život gube u sopstvenim kućama, majke od ruke sinova ubica. Ne dešavaju se u svim godinama, ali u onima u kojima postoje ti slučajevi, čine oko 2 posto femicida. Prosečna starost ubijenih majki je u posmatranom periodu (prva polovina 2013 - 2020), koji se analizira u ovom tekstu, u Srbiji je između 65 i 68 godina. Najmlađa žrtva je imala 50, a najstarija 84 godine. Prosečna starost njihovih sinova ubica je 40,6 godina. Najmlađi ubica je imao 22, a najstariji 59 godina. Ubistvo najčešće vrše sami. Maloletnici se ne javljaju u posmatranom periodu kao izvršioци matricida. Najučestaliji su matricidi od strane sinova ne(iz)lečenih psihijatrijskih bolesnika i zavisnika od PAS (psihoaktivnih supstanci), što ujedno svojom nerešivošću već godinama predstavlja najveći izazov. Paralelno, kod svih njih postoji niska samokontrola, tako da na izazove u svojoj okolini odgovaraju eksplozivno, tako što preduzimaju akciju „ovde i sada“ (Ignjatović, 2009, str. 175).

Takođe su alarmantni slučajevi postojanja višegodišnjeg nasilja sinova koje je kulminiralo matricidom, kao i matricidi izvršeni na posebno brutalan način. Sve pomenute kategorije karakterišu se postojanjem izraženog hegemonističkog maskuliniteta ubica. Osim tog sveprisutnog atributa, takođe, u gotovo svim slučajevima, prisutni su kombinovano i elementi drugih kategorije, npr. višegodišnji nasilnici su npr. i neizlečeni zavisnici, brutalne ubice i psihički obolele osobe i sl.

UBICE NE(IZ)LEČENI PSIHIJATRIJSKI BOLESNICI I ZAVISNICI

Blic, 11. mart 2014 - Mirijevo, majku Mariju Milivojević pretukao do smrti sin narkoman. Policija i cela okolina su bili potpuno svesni višegodišnje agonije kroz koju je prolazila ubijena majka zbog sinovljevog maltretiranja (*Večernje novosti*, 11. mart, „Narkoman ubio majku nogarom od stolice“). Marija se žalila da je sin maltretira, a prijavljivala ga je i policiji (*Kurir*, 11. mart, „Heroinski zavisnik nogarom od stolice tukao majku do smrti“). Istog dana kada je izvršeno ubistvo policija je intervenisala zbog njegovog nasilničkog ponašanja prema bivšoj devojci, koje je sprečila, ali ga nije uhapsila, posle čega je otišao svojoj kući i ubio majku (*Informer*, 11 mart, „Majci smrskao glavu nogarom od stolice“). Izbeumljen od besa, Nikola je nekoliko minuta šutirao vrata i pretio da će ubiti nekoga ako mu ne otvore. Neko od komšija je pozvao policiju i kad je stigla patrola, zatekla ga je ispred vrata sa psom. Posle razgovora, on se smirio, pa su ga policajci pustili da ode kući. Međutim, nekoliko sati kasnije ubio je majku. Nikola Milivojević (50), dugogodišnji narkoman, nasmrtno je premlatio majku Mariju (80) u porodičnoj kući u Mirijevu. Mediji navode da je ona bila divna žena, izuzetna majka. Nije smela da ode kući ako nema da Nikoli da novac. Ona je živela od skromne penzije i sin joj je sve uzimao. Tortura je počela kad joj je umro suprug, a Nikola ostao teško povređen u udesu. Od tada je počeo da je maltretira. Marija se žalila policiji, ali oni ništa nisu preduzimali. Komšije je probudilo zapomaganje nesrećne žene koje je dopiralo iz kuće Milivojevića: „Čuli smo kako joj Nikola preti i kako urla na nju. Smenjivali su se tupi udarci i zvuci srće“, kažu komšije.

Blic, 26. april 2015 - Selo Bogatić kod Cme Bare, Zoran Isaković (47) ubio je majku Smiljanu (80), sa kojom je živeo. Svi u Crnoj Bari su Zorana znali pod nadimkom Sija. Do odlaska u vojsku 1990. godine bio je jedan od najboljih fudbalera seoskog fudbalskog kluba „Hajduk Stanko“. Znali su takode i da je psihijatrijski bolesnik, da se leči, ali po njegovom miroljubivom ponašanju niko nije mogao pretpostaviti da će počiniti ubistvo, i to rodene majke, koju je često spominjao.

Večernje novosti, 26. april 2015 - Vranje, student Predrag Jović (23) tukao majku Slavicu (50) do smrti. Vranjanac Predrag Jović majku Slavicu ubio je u porodičnom domu, posle čega se zabarikadirao u kući, odakle je policija nekoliko sati pokušavala da ga izvede. Stravičan zločin u Ulici Maksima Gorkog ostavio je sve bez reči, pa niko ne zna šta je uzornog mladića, studenta, nateralo da digne ruku na majku. Poznato je da je Predrag bio psihički bolesnik.

Večernje novosti, 30. januar 2017 - Beograd, Mirijevo, Milan Vićentić (33) nožem usmrtno je premlatio majku Ljubinku Vićentić (51). Stravičan zločin dogodio se ujutro u 4.15 u beogradskom naselju Mirijevo, kada je Milan Vićentić (33) nožem zaklao majku Ljubinku Vićentić (51) u iznajmljenom stanu u ovom delu grada. Pošto je počinio zločin, izašao je nag na ulicu, posle čega ga je privela policija. Prevezen je na psihijatrijsko odeljenje VMA. Nezvanično, Milan je duševni bolesnik.

Politika, 12. februar 2018 - Pepeljevac kod Kruševca, B. J. (37) nožem usmrtno je premlatio majku (56). Nezvanično, ubica B. J. je psihijatrijski lečen. Uoči počinjenog ubistva otpušten je sa psihijatrijskog odeljenja Opšte bolnice u Kruševcu. S majkom se često svađao, ali je malo ko verovao da će je ubiti na tako svirep način.

Večernje novosti, 23. septembar 2018 - Boleč, psihički bolestan sin sekirom ubio majku. Ubistvo se dogodilo u beogradskom naselju Boleč, kada je Ljubiša Marković (59) sekirom ubio svoju majku Dobrinku (78). Policiju je pozvala ubičina bivša supruga Snežana, a on se mirmo predao. Ukućani vele da su mesecima strahovali da bi ovako nešto moglo da se dogodi jer je Ljubiša težak psihički bolesnik. Sve se dogodilo oko 5.30 ujutru u porodičnoj kući Markovića. Buknula je svađa između majke i sina. Ljubiša je ženu najpre udarao šakama, potom je zgrabio sekiru. Ubica je prethodno pretio bivšoj ženi. On je alkoholičar sa psihičkim problemima, mešao je alkohol i lekove. Da odnosi u porodici Marković nisu dobri potvrđivale su juče i komšije. Nije im jasno ni kako su lekari mogli psihičkog bolesnika da puste kući. Ljubiša je imao psihičkih problema, od 2001. se lečio, bio je nekoliko puta na klinici za psihijatrijske bolesti „Dr Laza Lazarević“. Pio je lekove, ali ko zna da li redovno. Videlo se da mu nije dobro. Poslednjih godinu dana nije ni izlazio iz kuće, poslednja tri dana nije se pomerio sa stolice u dvorištu. „Nije trebalo da ga puste iz bolnice. Inače, sve je pošlo naopako kada mu je brat umro“, kažu komšije.

Blic, 28. oktobar 2018 - Veliki izvor, Zaječar, Gorica Petrović (57) ubijena je prekjuče u porodičnoj kući. Nju je s desetak uboda nožem u vrat, leđa i grudi usmrtio sin Dalibor Petrović (36), a zatim sebi prerezao vrat. Tragedija kakvu ovo mesto ne pamti dogodila se oko 6.30 sati ujutru, u porodičnoj kući Petrovića u Karadordevoj ulici. Kako se pretpostavlja, majka i sin su se posvadaali iz još uvek neutvrđenih razloga, nakon čega je Dalibor uzeo nož i počeo da ubada majku po telu. Dalibor je majci naneo 10 uboda u predelu grudi, leđa i vrata. Po svemu sudeći, nesrećna žena mu je nakon nanetog uboda u grudi okrenula leđa i pokušala da pobegne, međutim sin se nije zaustavio dok se Gorica nije srušila na pod. Jezive krike nesrećne žene čuo je njen suprug Jovan, koji je potrčao na sprat kako bi video šta se događa, međutim njegov sin je zaključao vrata. Jovan je zatim razvalio spratna ulazna vrata, a kad je podigao pogled ugledao je pomahnitalog sina kako nastavlja da se ubada istim nožem u vrat. „Gorica je bila divna, vredna, čista žena i domaćica, mnogo mi je žao nje. Njen muž je šećeraš, čovek od 150 kilograma, Dalibor je psihički bolestan. Njih dvojica nisu radili, pa je zbog toga ona išla s vremena na vreme u Nemačku kod ćerke, kako bi njima zaradila za život“, priča jedna komšinica.

Blic, 13. jul 2018 - Užice, Mirjana Supurović (59), koju je 12. juna, dan pošto je sahranila supruga, krvnički izbo njen psihički oboleli sin Marko (22), preminula je 11. jula. U popodnevnom satima 12. juna Marko Supurović je, pred očima svog teško bolesnog dede Miloja prikovanog za invalidska kolica, u sobi nasnuo na majku koja je tražeći pomoć pobešla na terasu. Za njom je, držeći kuhinjski nož u ruci, istrčao njen sin i više puta joj zabio oštricu u leđa. „Prvo sam čuo dreku koja me je podsećala na vapaj nekog kog trese struja. Izašao sam napolje i video Mirjanu stomakom pribijenu uz ogradu terase, a iza nje Marka. Kukala je iz sveg glasa“, ispričao je tada komšija Supurovića. Marko je teško povređenu majku pokušao da baci sa balkona visokog desetak metara, ali mu se ona nekako izvukla i pala na terasu. Nije odustajao, seo joj je na leđa i nastavio da je bode nožem. Naneo joj je oko 30 uboda, a zatim hladnokrvno izašao iz kuće u kojoj je ostavio majku i dedu. Utom je stigla policija i uhapsila ga na stepeništu.

Bogatić, Marko Puzić (27) ubio majku Desanku, staru 65 godina i pretukao babu Veru (82) koja je preminula u bolnici, a svemu je prethodila stravična scena, 2. oktobar 2019. On je golim rukama davio i pretukao majku i babu do smrti, a motiv zločina nije poznat. Komšije su čule kako je pretio da želi da ubije nekog komšiju i urlao da je „Isus i da mora da pusti krv“. Kako komšije pretpostavljaju, majka i baka su nastradale dok su pokušavale da ga obuzdaju. Na saslušanju se setio da je čuo neke glasove koji ga dozivaju i kako ga je neko vukao za ruku dok je razjaren na ulici urlao: „Ja sam najjači, ja sam Isus“.

UBICE OD RANIJE POZNATI KAO NASILNICI

Da su ikada bili sankcionisani za dela nasilja, pa progresivno ponovljeno sankcionisani ako bi nastavili (npr. narkoman ubica iz Mirijeve), verovatno ne bi došlo do eskalacije nasilja, niti do konačnog letalnog ishoda tj. ubistava majki, jer bi bili ili u zatvoru, ili pre toga efikasno ubeđeni da nasilništvo neminovno vodi ka neprijatnim sankcijama, a u oba slučaja svakako pacifikovani i fizički odvojeni od svojih žrtava. I jedno i drugo bi preveniralo matricide i spasilo više ljudskih života.

Večernje novosti, 6. juli 2013 - Višegodišnji nasilnik ubio majku i dve strine. Mileta Sarić u krvavom piru macolom zatro poslednje tri kuće u zaseoku Visoka - Sarići. Ubio je majku Slobodanku 75 i strine Milenu 82 i Kosaru 83. Godinama su meštani sela Visoka kod Arilja strahovali od Milete Sarića (55), nasilnog i problematičnog komšije. Znali su svi o kakvom je čoveku reč. Mileta je često tukao majku. Tukao je i oca, sve dok ovaj nije umro pre godinu ili dve. Svi su od Milete strahovali. Dolazila je i ranije policija zbog njegovih ispada. Uvek se sve završavalo tako što bi on završio na lečenju na psihijatriji. Ne postoji nijedna institucija koja bi ga pratila i kontrolisala. Na njega kao mentalno ometenu ličnost, kako kažu, trebalo je da paze Centar za socijalni rad i policija. Pacijenta često kontroliše porodica, što se podrazumeva i Centar za socijalni rad. U njegovom slučaju, pošto su u porodici stariji članovi, odgovornost je imao Centar za socijalni rad, gde su govorili: „Ne možemo ništa dok on nešto ne uradi.“

Večernje novosti, 1. jun 2017 - Beograd, Vidikovac, Milan S. (36) nožem rasporio majku Zlatu S. (67). Sin je majku iskasapio dok su se raspravljali. Kako svedoče komšije, začuli su svađu iz stana Zlate S., ali se nisu mnogo obazirali s obzirom na to da se svaka sinovljeva poseta majci tako završavala. Milan

je i ranije bio problematičan, maltretirao je majku. Jednom joj je razbio glavu, pa je završio u policiji i kratko bio u zatvoru.

Blic, 15. april 2018 - Beograd, KaludERICA, Miljan Zlatković (31) ašovom usmratio majku Bosanku (58). Sumnja se da je ubistvu nesrećne žene prethodila kraća svađa između nje i njenog sina u dvorištu kuće u kojoj su stanovali. Kako se sumnja, on je u naletu besa uzeo ašov i majku udario nekoliko puta, od čega je na licu mesta preminula. Prema informacijama iz istrage, u trenutku svađe majke i sina samo su njih dvoje bili kod kuće. Ubičin otac, odnosno žrtvin suprug, Kosta, bio je van kuće. On je bio prvi koji je naišao i zatekao krvav pir. Mladić je poznat kao problematičan, još ranije je imao problem s drogom i sa nasilničkim ponašanjem, čak ima i presudu zbog učestvovanja u tuči.

Večernje novosti, 27. januar 2018 - Trgovište, braća Dejan (30) i Martin Arsić (38) golim rukama, do smrti, pretukli svoju majku Javorku Arsić (68). Sumnja se da su njih dvojica rukama više puta udarali majku sa kojom su živeli u zajednici, nakon čega je nesrećna žena preminula od zadobijenih povreda. Iz Osnovnog javnog tužilaštva u Vranju nam je potvrđeno da ovo nije prvi put da je Javorka trpela zlostavljanje svojih sinova. Prošle godine je ovo tužilaštvo podiglo optužni predlog sudu protiv Dejana Arsića zbog nasilja u porodici. On se tada sumnjičio da je majku gađao šerpom i naneo joj povrede glave. Taj slučaj ipak nije dospelo do suda.

BRUTALNO IZVRŠENI MATRICIDI

Kada su u pitanju brutalno izvršeni matricidi, najčešće se stvara slika da se radi o poremećenim ubicama, monstrumima i zverima, koji se bitno razlikuju od običnih „normalnih“ muškaraca, čime se to nasilje smešta u prostor patologije, dakle oblast u kome se kreću samo retke žene i muškarci. Time se do nevidljivosti eliminiše društveno prisustvo i ambijentalna „odobrenost“ hegemonističkog maskuliniteta kao glavnog uzroka femicida i hegemonističkih muškaraca kao glavnih ubica žena (Vilić, 2019, str. 19). I kada je u pitanju matricid, tj. femicid majki, takođe može da se identifikuje hegemonistički maskulinitet kao karakteristika ubice, kao i kod većine drugih vrsta femicida. Hegemonistički maskulinitet je tradicionalni, patrijarhalni model prezentovanja muške dominacije nad ženama, decom i drugim članovima porodice. Termin „hegemonističko“ se odnosi na muški stav da su članovi porodice njihovo „prirodno“ vlasništvo, da su im podređeni, i da im „duguju“ bespogovornu poslušnost u životu, i isto tako bespogovorno poštovanje njihovog dominantnog položaja. Kao tip vaspitanja dečaka i mladića, i društveno tolerisan i prihvatljiv način ponašanja muškaraca uopšte, hegemonistički maskulinitet im omogućuje da odrastaju i žive neometani u razvijanju i ispoljavanju sopstvene nasilničke prirode. Oni žive u uverenju da im je nasilje ne samo dozvoljen, već i „prirodan“ način ispoljavanja muškosti, da im društveni položaj muškarca i fizička nadmoć legitimno omogućavaju da se osećaju kao „gospodari“ svih članova porodice. (Mršević, 2014:93-96)

U slučajevima koji se analiziraju u ovom tekstu hegemonistički maskulinitet se ispoljeva kroz celoživotnu istoriju nasilničkog ponašanja, kao i kroz vanprosečnu brutalnost ubijanja, koja kao nepotrebna, daleko prevazilazi nivo nasilja potrebnog da bi se žrtva samo lišila života. U tim krajnostima, hegemonistički muškarac je postao toksični muškarac, spreman da bezobzirmo povredi i ubije. Dakle, nema tu pomena o motivima, uobičajenim nagađanjima uzroka u vidu svađe i sl. „Ovako nešto će racionalizirati kao čin nekog navodno poremećenog pojedinca, te im stoga ovaj socijalni sumrak neće izgledati kao sistematski kontinuirana društvena pojava. Tužno je što prihvatajući sve ovo kao devijaciju nad kojom nemamo kontrolu, pa onda u konačnici niti osobnu građansku odgovornost, svi mi zajedno sudjelujemo u ustaljivanju ovakve seksističke brutalizacije društvenog položaja redovnih, uobičajenih žena (G.D. 2019).“

Informer, 21. april 2015 - Selo Izvor kod Paraćina, Mlada Đurić (50) ubio majku. Mlada Đurić (50) iz Izvora u subotu je nasmrtno pretukao majku Milju T. (75) jer mu nije dala da pije. Zatim je mirmo odšetao do policijske stanice, gde se prijavio. U trenutku hapšenja ruke su mu bile krvave i modre od siline udaraca koje je zadao nesrećnoj ženi. Navodi se da je popio pola litre rakije, a kad ga je majka pozvala da dođe iz kafane kući, pošto je došao, udarao ju je pesnicama do smrti.

Blic, 12. septembar 2016 - Selo Rajčilovci kod Bosilegrada, Čedomir Vasev (35) nakon bezazlene svađe nožem usmrtio majku Vericu (58). Prema svedočenju očevidaca, nezapamćeni zločin dogodio se u naselju Laloš u ponedjeljak oko osam sati ujutru. Mada nisu poznati svi detalji porodične tragedije, osnovano se sumnja da je zločinu prethodila svađa majke i sina zbog neraščišćenih imovinskih odnosa. Većina meštana u Bosilegradu tvrdi da je Čedomir Vasev bio miran, tih i povučen i da nije bio sklon nasilničkom ponašanju, kavgama i narušavanju javnog reda i mira. Međutim, meštаниn Rajčilovaca, koji je insistirao na anonimnosti, kaže da je i otac Čedomira Vaseva pre više od 20 godina robijao jer je u Božici ubio rodaka.

Blic, 4. avgust 2016 - Horgoš, Frideš Balint (41) usmrtio majku Mariju (66) udarcima čekićem u glavu. Majka i sin su se posvađali, a medijima je motiv ostao nepoznat. Mrtvu Mariju pronašao je suprug, nakon što se vratio sa puta. Porodica je važila za imućniju, pa su sinu kupili kuću. Nakon što je ubio majku, pobjegao je njenim autom, ali je uhapšen nakon dan-dva.

Kurir, 7. oktobar 2016 - Požarevac, Saša Nikolić (41) zadavio majku Gordanu Nikolić (64) pa podmetnuo požar (otkriveno tek u novembru). Mediji navode kao nazvanično saznanje da je ubica 7. oktobra napao i zverski pretukao majku, da bi je na kraju zadavio. Potom je odlučio da zapali kuću, posle čega je pozvao vatrogasce, kako se sumnja, sa ciljem da zataška jezivo delo koje je počinio. Na lice mesta ubrzo su stigle vatrogasne ekipe i policija, koji su tokom gašenja vatre pronašli beživotno Gordanino telo. Obavljen je uviđaj, a telo je potom poslato na obdukciju. Intenzivnim radom na ovom slučaju policija je došla do saznanja da žena nije preminula usled trovanja ugljen-monoksidom tokom požara, već da je smrt nastupila nasilnim putem, odnosno davljenjem.

Blic, 6. april 2018 - Paraćin, Ivan Stanojević (53) uhapšen je zbog sumnje da je zbog para zadavio majku Ljiljanu (84) u njenom stanu, a zatim pustio muziku do daske i otišao da se kupa. „Ceo komšiluk čuo je vriske iz njihovog stana u utorak oko 10 ujutru. Ivan je urlao na majku, terao ju je iz kuće. Jauci nesrećne žene i dozivanje u pomoć odzvanjali su zgradom. Čuli smo kako viče: „Policija, zovite pomoć.“ Međutim, niko od nas nije pozvao policiju, jer slične su se stvari sa njima događale i ranije“, priča jedan komšija. Jutarnja svađa majke i sina negde oko podneva se smirila, a niko od komšija nije pomislio da se zapravo u stanu broj 6, gde je Ljiljana živela sa sinom, dešava nešto užasno - da Ivan Stanojević ubija svoju majku. Tišina iz njihovog stana trajala je do sutradan posle podne, kada je odjednom krenula da trešti glasna muzika. Ubrzo je došla policija.

UPOZORAVAJUĆE PRETHODNO NASILJE NAD MAJKAMA

Karakteristika porodičnog nasilja je da eskalira, tj. da što duže traje, češće se ponavlja, postaje sve surovije i brutalnije. Nasilje počinje sa verbalnim konfliktima i fizičkim zlostavljanjem ali vremenom dolazi do ozbiljnih povreda, koje mogu da se završe ubistvom. Poznato je da okolina izuzetno retko reaguje na konflikte unutar porodice iako se duže vreme zna za slučajeve nasilja, kada dom postaje „utočište“ zla i patologije (Bošković 277-279).

Paradigmatičan je već pomenuti slučaj postojanja prethodnog nasilje konkretnog ubice nad majkom, koje je bilo prijavljeno policiji, ali niko nije sprečio to višegodišnje, sve brutalnije nasilje koje se na kraju završilo ubistvom. *Blic*, 11. mart 2014 - Mirijevo, majku Mariju Milivojević 80 pretukao do smrti sin narkoman. Policija i cela okolina su bili potpuno svesni višegodišnje agonije kroz koju je prolazila ubijena majka zbog sinovljevog maltretiranja (*Večernje novosti*, 11. mart, „Narkoman ubio majku nogarom od stolice“). Marija se žalila da je sin maltretira, a prijavljivala ga je i policiji, ali oni ništa nisu preduzimali.

Slučajevi koji su se desili ove 2020. godine, mogu se smatrati početkom eskalacije nasilja, koji za sada nisu doveli do letalnog ishoda, ali svakako upozoravaju na tu mogućnost, tako da je dobro da je došlo do brze reakcije policije i njihovo lišenje slobode. Za vreme mera sprečavanja širenja zaraze desili su se slučajevi nasilja sinova prema majkama, tog intenziteta da ih je policija uhapsila. Stavljeno im je na teret krivično delo nasilja u porodici, određeno im je zadržavanje do 48 časova u kom roku su, uz krivičnu prijavu bili privedeni mesno nadležnom osnovnom javnom tužilaštvu. *Politika*, 4. april 2020. Inspektori policijske stanice u Brusu priveli su I. K. (33) iz tog grada zbog sumnje da je pretio majci i vređao je, a

potom je tukao i povredio je. Takođe, policija je u Staroj Pazovi uhapsila D. A. (42) zbog sumnje da je pretio majci i da je tukao. *Politika*, 14. april 2020. Beogradska policija uhapsila je Milivoja J. (49) iz Barajeva zbog sumnje da je u nedelju po podne pretukao majku G. J. (69). Bizarni momenat je da je on sa majke skinuo garderobu i takvu je izbacio iz kuće.

MATRICID U KONTEKSTU PARICIDA – UBISTVA RODITELJA

Kada se ubicama majki sudi, obično se uopšte ne raspravlja o pitanju da li su to učinili, (pa ni kako), pošto su to obično očigledne činjenice, već zašto? Odbrana obično tvrdi da su godinama bili izloženi okrutnom emocionalnom i/ili seksualnom zlostavljanju, ali činjenice najčešće demantuju ne samo intenzitet, već i samo postojanje zlostavljanja. Ne retko se otkrivaju dokazi o postojanju banalnih motiva sticanja protivpravne imovinske koristi. A dešava se i da dokazi uopšte ne potvrđuju postojanje bilo kakvog uzroka ubistva, posebno ne onog koje je bilo izvršeno na surov način.

Postoje dve osnovne teorije zbog kojih sinovi ubijaju majke. Sigmund Frojd, koji je proveo veliki deo svog istraživanja baveći se odnosima roditelja i dece, tvrdio je da se sin koji ubija majku brani od sopstvenih incestuoznih impulsa. (Nasuprot tome, sinovi koji ubiju oca možda eliminišu konkurenciju za „posedovanje njegove majke“.) Drugi stručnjaci - poput Ketlin Hajdi, profesorke kriminologije na Univerzitetu Južna Florida, stručnjakinje za ubistva roditelja (paricid) – veruje da sinovi tim činom najčešće nastoje da povrate kontrolu nad sobom i sopstvenim životom. Ona navodi da „muškarci koji izvrše matricid često govore o osećaju da su njihove majke ili ambivalentne prema njima ili preterano dominiraju“. Oni često opisuju kako čin ubistva svoje majke smatraju načinom sticanja/održavanja sopstvene muškosti ili kao zaštitu od ekstremnih emocija podstaknutih ponašanjem njihovih majki. Psihijatar Fredrik Vertham, jedan od prvih lekara koji je dubinski analizirao paricid, kombinovao je te dve teorije: „mnogi matricidi počinjeni prekomernom silom događaju se u spavaćoj sobi podstaknuti neposrednim, trivijalnim razlozima. Ovi zločini predstavljaju sinovljevu nesvesnu mržnju prema majci, koja je prekrivena seksualnom željom za njom (Linkletter, 2016).“

Paricid čini manje od 2 procenta svih ubistava u Sjedinjenim Državama, a odnedavno su se pojavili slučajevi koji se suprotstavljaju uvreženoj percepciji da deca koja ubijaju roditelje to čine samo zbog roditeljskog zlostavljanja ili svoje mentalne bolesti. Pojava paricida uključuje različite vrste ubica roditelja. Neki slučajevi uključuju osobe koje su pretrpele roditeljsko zlostavljanje ili zanemarivanje, dok druge uključuju osobe koje pate od ozbiljne mentalne bolesti. Postoji saznanje da oni koji ubiju roditelje možda uopšte nisu zlostavljani ili psihički bolesni, ali mogu pokazati antisocijalno ponašanje što u kombinaciji sa psihopatskim osobinama povećavajući verovatnoću ubistva. Ipak, postoje ubice koji ne otkrivaju znakove mentalne bolesti, niti otkrivaju zlostavljanje kao motiv za ubistvo, ali mogu otkriti ozbiljne antisocijalne osobine ličnosti. Ubice roditelja ubijaju kada su roditelji otkrili kriminalno ponašanje svoje dece, da spreče njihovu reakciju. Autori se koncentrišu na antisocijalni razlog zašto decu ubijaju i veruju da ta odrasla deca pokazuju psihopatična svojstva koja povećavaju verovatnoću da nasilje vide kao rešenje problema. Treba na ovom mestu svakako napomenuti da psihopate nisu dezorijentisane osobe koje su izgubile kontakt sa stvarnošću, niti žive u zabludama, imaju halucinacije ili intenzivne subjektivne nevolje, koje karakterišu većinu drugih mentalnih poremećaja. Oni su racionalni i svesni šta rade i zašto. Njihovo ponašanje je rezultat izbora, slobodno izvršenje dela, ali u kombinaciji sa iskrivljenim osećajem stvarnosti (Perri, Mackenzie and Lichtenwald, 2008).

Matricid, kao i patricid, neki autori još uvek smatraju veoma retkim događajima, tako da ubistva majki predstavljaju manje od jedan posto svih ubistava u Sjedinjenim Državama. Takođe, teoretičari kroz svoje analize ne ukazuju na učestalost matricida. Dostupni podaci sugerišu da su se ubistva majki, (kao i očeva), smanjila u poslednjih 30 godina (Heide, 2012). Izveštaj Ministarstva pravde SAD iz 2011. godine to demantuje, podatkom da su ubistva izvršena od strane sopstvene dece u porastu - sa 9,7 procenata svih porodičnih ubistava u 1980. godini na 13 procenata u 2008. godini, tako da je paricid najbrže rastuća vrsta porodičnih ubistava (Linkletter, 2016).“ Ogromna većina ubica roditelja ubili su majke. Preovlađuju odrasle ubice (18 i stariji). Procenat odraslih ubica u proseku je iznosio 84 procenta, dok su maloletnici činili 16 procenata, ubica majki. Maloletnici su značajno češće od odraslih prestupnika koristili saučesnike

u ubistvima majki (22 procenta u odnosu na 6 procenata samostalno izvršenih matricida). Oni koji su osim majke ubili još neke žrtve u 90 odsto slučajeva su bili sinovi.

U slučajevima ubistva majki, vatreno oružje je prvo oružje posle koga dolaze noževi (Linkletter, 2016)¹⁹⁶, a zatim i drugo oružje, uključujući tupe predmete, davljenje, ugušivanje ili druga sredstva poput otrova, droge, eksploziva, bacanje žrtve kroz prozore i utapanje. Višestruko ubadanje je indikativno za oslobađanje vrlo jakih negativnih emocija. U suštini, stres i agresija formiraju brzu petlju samoindukovanog uzajamnog pojačavanja. Kada se stres povećava, agresija se povećava. Ubice često u ovoj situaciji kasnije kažu da su zapanjeni onim što su učinili, skoro da su bili na „automatskom pilotu“ i iznenada se probudili videći nasilje koje su izvršili. Jednom kada je ubica napao, njegova sposobnost zaustavljanja, razmišljanja i savesnog odlučivanja bila je ozbiljno ugrožena.

U većini ovih ubistava (ali ne u svim) identifikovano je postojanje zloupotreba i zanemarivanje u dečjem uzrastu. Podaci još kazuju da su oba roditelja bila alkoholičari i godinama su zlostavljali sina, kasnijeg ubicu. Analize pokazuju da sinovi ubice mlađi od 18 godina, mnogo češće koriste vatreno oružje za ubijanje roditelja nego odrasle ubice. Odrasle ubice, posebno oni koji su srednjih godina, verovatno će ubiti ostarele majke zbog sopstvenih teških mentalnih bolesti, poput psihoze ili teške depresije. Ali takode ubijaju iz antisocijalnih razloga, npr. da bi nasledili njihovu imovinu. Nekadašnje zlostavljanje u dečjem uzrastu, retko je pokretačka snaga kod starijih odraslih sinova da ubiju majku, ali jeste kod mlađih ubica.

Identifikuju se tri kategorije sinova ubica majki: oni koji su u detinjstvu bili teško zlostavljano dete,¹⁹⁶ opasno antisocijalno dete¹⁹⁷ i teško mentalno bolesno dete. Među decom, adolescentima i mlađim odraslim osobama najčešće su teško zlostavljano dete i opasno antisocijalno dete. Teško mentalno bolesna deca (*severely mentally ill children - SMIC*), obično su na psihotropnim lekovima i najčešće su ubila kad prestanu da ih uzimaju. Na primer, mogu ubiti jer imaju zablude (bizarna i iracionalna uverenja), da je u nju ušao đavo. Među starijim odraslima dominiraju teško mentalno bolesni i opasno antisocijalni tipovi. Mnogo je veća učestalost slučajeva u kojima odrasli sinovi, koji ubiju majke, žive sami sa njima, nego sa oba roditelja.

ZAKLJUČAK

Osnovna zamisao ovog teksta je da svaki matricid bude pažljivo analiziran da bi se identifikovali propusti u zaštiti, sa ciljem da se poboljšaju i dalje razvijaju neophodne preventivne mere. Jedno od prvih zapažanja kroz analizirane slučajeve je zahtev da institucije veruju ženama kad prijavljuju nasilje i reaguju odmah i efikasno na svaku prijavu (Autonomni ženski centar, 2019). Eskalacija nasilja nad majkama, predvidivo vodi do letalnog ishoda, zato je neophodna energična akcija na svaku prijavu nasilja nad tom populacijom, posebno imajući u vidu njihove snižene, ispodprosečne mogućnosti suprotstavljanja nasilniku. Na to se nadovezuje zapažanje važnog problema nedostatka specijalizovanih službi za podršku žrtvama nasilja u većem delu Srbije, koje su malobrojne i pretežno ih vode nevladine organizacije sa

¹⁹⁶ Teško zlostavljana deca (*Severely Abused Child - SAC*), ubijaju roditelja koji ih zlostavlja kako bi prekinuli zlostavljanje. Te roditelje godinama su zlostavljali njihovi roditelji. Zloupotreba je obično poznata drugima. Pokušali su pobeći, razmatrali su samoubistvo, i u nekim slučajevima, pokušali su se ubiti. Obično su očajni i ne vide drugi izlaz osim ubistva. Ove osobe obično imaju dugogodišnju istoriju depresije i ispunjavaju dijagnostičke kriterijume za posttraumatski stresni poremećaj (PTSP).

¹⁹⁷ Opasno antisocijalna deca (*Dangerously Antisocial Children - DAC*), ubijaju roditelja radi nastavljanja postizanja sopstvenih ciljeva. U tim slučajevima roditelj je prepreka na njihovom putu da dobiju ono što žele. Te se osobe, na primer, mogu ubiti kako bi imale više slobode, nastavile izlaziti sa osobom za koju roditelji prigovaraju i naslediti novac za koji veruju da će im konačno doći. Opozicioni prkosan poremećaj (*Oppositional Defiant Disorder – ODD*). Ako se ovaj obrazac ponašanja ne popravi, mlađi će često učestvovati u kriminalnim aktivnostima koje mogu uključivati nasilje prema ljudima ili životinjama, uništavanje imovine, mnogo opasnije po društvo od prvog, u smislu ponovnog vređanja i povreda drugih ljudi u budućnosti.

ograničenim budžetima. Poseban izazov je, ne samo kada su u pitanju ubijene majke, broj osuđenih za većinu vrsta nasilja nad ženama koji je i dalje ekstremno nizak, što doprinosi osećaju nekažnjivosti među učiniocima nasilnih dela (GREVIO, 2020).

Nepostojanje usluga i servisa podrške je i dalje prisutno, naročito usluge pomoći u kući koja je često neophodna ovoj populaciji, jer bi ih učinilo manje zavisnim od potencijalno nasilnih članova porodice (Zaštitnik građana, 2019, str. 48). Zato Vlada treba da kreira jasnu i preciznu politiku usmerenu na uspostavljanje efikasnijeg sistema socijalne zaštite za starije i stare građane koji je usklađen sa njihovim potrebama i koji se susreće sa novim izazovima u vreme globalne ekonomske krize (Zaštitnik građana, 2017, str. 355).

Pored sistema socijalne zaštite (usluge predaha, usluge dnevnih centara za starije, pomoći u kući, obuke neformalnih negovatelja sa posebnim akcentom na negu osoba sa demencijom) i zdravstvene zaštite (skrininzi, detekcija i usluge namenjene žrtvama zlostavljanja), na koje se najčešće misli kada je ova tema u pitanju, od presudne je važnosti učešće policije (senzibilizacije policije u radu sa starijim osobama i prepoznavanja različitih oblika zlostavljanja starijih), ali i pravosudnog sistema (kroz zakonodavni okvir koji jasno prepoznaje ovaj fenomen i definiše okvir zaštite u slučajevima zlostavljanja) (Janković, 2019, str. 352).

I dalje deluje pomalo utopistički potreba vođenja zajedničke društvene akcije da se transformišu mogućnosti i kvalitet života žena i muškaraca, kako stare (čl. 6) jer je potencijal starijih osoba ne samo korisna već i moćna osnova za budući razvoj sredine koja omogućava da se društvo sve više oslanja na veštine, iskustva i mudrost starijih osoba (čl. 10). Produžetak životnog veka u mnogim regionima sveta, je sigurno jedan od glavnih dostignuća čovečanstva (čl. 2) ali je neophodno da se u smislu efikasnog priznavanja i zaštite dostojanstva starijih osoba, eliminišu svi oblici zanemarivanja, zlostavljanja i nasilja (čl. 5). Zato je neophodno jačanje solidarnosti među generacijama i međugeneracijskih partnerstava, imajući u vidu posebne potrebe i starijih i mladih, kao i podsticanje uzajamno odgovornih odnosa između generacija (čl. 16) (Politička Deklaracija i Madridski Medunarodni Plan Akcije o Starenju, 2002).

I naša Nacionalna strategija o starenju podvlači neophodnost sprečavanje pojave zanemarivanja, zlostavljanja, nasilja nad starijim licima, posebno ženama, ublažavati i otklanjati njihove posledice usvajanjem i primenom protokola o saradnji svih učesnika u zaštiti žrtava, kao i vođenjem kampanja protiv više različitih vrsta diskriminacije i nasilja, stvaranjem lokalnih sistema podrške žrtvama zanemarivanja, zlostavljanja i nasilja (Konstantinović Vilić, Nikolić Ristanović i Kostić, 2012, str. 135).

Svako od nas, i mladi i stari, ima ulogu u promovisanju solidarnosti između generacija, u borbi protiv diskriminacije i nasilja nad starijim osobama, i u izgradnji budućnosti bezbednosti, mogućnosti i dostojanstva za ljude svih uzrasta (Janković, 2019, str. 346). Kao i u svakoj drugoj vrsti nasilja, rešenje nije „ćutanje“ i „bežanja od problema“, uz opravdanje da je to privatna porodična stvar. Efikasan odgovor društva na problem zlostavljanja starijih je praktično nemoguć ukoliko ne postoji formalno definisana koordinacija institucija sistema, ali i šire lokalne zajednice, kada do zlostavljanja već dođe. Jer samo adekvatan i blagovremen odgovor može da prevenira ubistvo (Janković, Todorović i Vračević, 2015, str. 39 i 40).

LITERATURA:

Autonomni ženski centar. (2019, 6. decembar). *Stop ubijanju žena!* Saopštenje povodom Međunarodnog dana borbe protiv femicida.

Bošković, M. (2007). *Kriminologija*. Novi Sad: Pravni fakultet Univerzitet u Novom Sadu.

2.

Druga Svetska Skupština o starenju. (2002, 8 – 12. April). Politička Deklaracija i Madridski Međunarodni Plan Akcije o Starenju. Madrid, Španija.

3.

Ekspertska grupa Saveta Evrope za borbu protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici (GREVIO). (2020, 22. januar). *Prvi izveštaj o primeni Istanbulske konvencije u Srbiji*. Strazbur / Beograd.

4.

5. G.D. (2019, 2. avgust). Ustavni sudac o masakru u Zagrebu: „Ništa od toga nije slučajno. Sustavno je“. *IndexHr Vijesti*. Preuzeto 2. jula 2020, sa <https://www.index.hr/vijesti/clanak/ustavni-sudac-o-masakru-u-zagrebu-nista-od-toga-nije-slucajno-sustavno-je/2105897.aspx>.

Heide, M.K. (2012, July 26). Learn more about parricide, matricide and the behaviors behind the acts. Q&A: WHY KIDS KILL PARENTS. *CBS News*. Preuzeto 10. jula 2020, sa <https://www.cbsnews.com/news/qa-why-kids-kill-parents/>.

Ignjatović, Đ. (2009). *Kriminologija*. Beograd: Pravni fakultet.

Janković, B., Todorović, N. i Vračević, M. (2015). *Dobro čuvana porodična tajna: zlostavljanje starijih osoba*. Beograd: Crveni krst Srbije.

Janković, S. (2019). Marginalizovan društveni položaj starijih žena. Ur: Macanović, N. U: *Položaj marginalizovanih grupa u društvu*. Banjaluka: Fakultet političkih nauka. Centar modernih znanja. Beograd: Fakultet za specijalnu rehabilitaciju i edukaciju. 345-352.

Jovanović, S. (2010, 23. juni). Ljudi istih godina nisu isto stari. *Politika*. Preuzeto 21. aprila 2018, sa <http://ravnopravnost.gov.rs/rs/međunarodni-dan-borbe-protiv-nasilja-nad-starijim-osobama/>.

Konstantinović Vilić, S., Nikolić Ristanović, V. i Kostić, M. (2012). *Kriminologija*. Niš: Pravni fakultet Centar za publikacije.

Linkletter, A. (2016, May 9). Why Men Kill Their Mothers. Psychologists believe matricide is fueled by a combination of hatred and sexual desire. *Vice*. Preuzeto 9. jula 2020, sa https://www.vice.com/en_us/article/wd7wnw/why-men-kill-their-mothers.

Mršević, Z. (2017). Nepartnerski femicid u Srbiji. Ur. dr ZoranPavlović. U: *Zbornik radova sa Konferencije mreže „Život bez nasilja – Istanbulska konvencija – odgovornost i obaveze institucija“*. Novi Sad: Autonomna pokrajina Vojvodina Pokrajinski zaštitnik građana – ombudsman. 71-83. Pogledati na: <http://zoricamrsevic.in.rs/najnovije/NepartnerskiFemicidMrsevic.pdf>.

Mršević, Z. (2014). *Nasilje i mi – ka društvu bez nasilja*. Beograd: Institut društvenih nauka. Pogledati na: http://zoricamrsevic.in.rs/knjige/Nasilje_i_mi_final.pdf.

Perri, F., MacKenzie, P. and Lichtenwald, T. (2008, October). *Lull before the storm: Adult children who kill their parents*. Article. Preuzeto 25. juna 2020, sa

https://www.researchgate.net/publication/328252980_Lull_before_the_storm_Adult_children_who_kill_their_parents.

Razgovor sa dr Zoricom Mršević. (mart 2019). Sprečavanje i iskorenjivanje femicida u Srbiji. (str. 19). Ur: Vilić, V. *Elektronski bilten br 2. Kuća rodnih znanja i politika*, Udruženje građanki FemPlatz i Ženski istraživački centar za edukaciju i komunikaciju. Preuzeto 26. septembra 2019, sa http://www.zicni.org.rs/download/bilten/Bilten_2_Final.pdf.

United Nations Population Fund - UNFPA. (2020, 24 April). *Global Technical Brief Implications of COVID-19 for Older Persons: Responding to the Pandemic*. Preuzeto 30. maja 2020, sa, *Age Platform Europe*: <https://www.age-platform.eu/coronavirus-covid-19> i https://www.unfpa.org/sites/default/files/resource-pdf/Older_Persons_and_COVID19_final.pdf.

Zaštitnik građana. (2017). *Redovan godišnji izveštaj Zaštitnika građana za 2016. godinu*. Beograd: Zaštitnik građana. 355.

Zaštitnik građana. (2019). *Redovan godišnji izveštaj Zaštitnika građana za 2018 godinu*. Beograd: Zaštitnik građana. 48.

SONS AS MOTHER-KILLERS

*Zorica Mršević, PhD principle science researcher
Institute of Social Science Belgrade*

Abstract. *The subject of the paper is the matricide - femicide of mothers committed by their sons. The case study provides an insight into the typical portrait of murderers who are most often middle-aged life losers, (untreated) addicts and / or psychiatric patients, although in the criminal law sense they are mostly completely sane. According to their social profile, they are typically structurally unemployed for many years, dependents supported by their parents, with not utralized education. From the criminological point of view, they are usually long-term perpetrators of the type of hegemonic masculinity, which no one, neither on the private nor on the institutional side, has effectively opposed. Analysis of matricide is placed in criminologically defined two contexts, the social position of older women and domestic violence against women. Through the analysis of 25 cases that occurred in the observed period (2013-first half of 2020), a clear typification is observed, ie. there are no differences between these acts with regard to the year, nor do they differ in regard to different national affiliation of the family members, and the different geographical or urban-rural typology of the settlement as the place of execution. Attention is drawn to the brutality of the execution, which exceeds the force necessary for deprivation of life. In most cases, it is stated that the institutions responsible for combating domestic violence, as well as the whole social environment, were mostly aware of the many years lasted agony that the murdered mother went through due to her son's violence and abuse. The main feature of all analyzed cases is their significant mutual criminological and phenomenological similarity and the continued shortcoming of the institutional system to act preventively. The aim of the paper is to act mobilizing precisely towards the direction of more efficient institutional prevention, pointing out that the escalation of domestic violence of this type can predictably lead to a lethal outcome. In methodological terms were applied the qualitative criminological analysis of cases from continuously longitudinally monitored publicly available data on individual cases of matricides, analysis of domestic and foreign academic criminological literature on domestic violence, on aging and on the position of older women, as well as foreign theoretical analyzes of matricides.*

Keywords: *matricide, brutality, sons as mothers killers, untreated addicts, psychiatric patients, non-response of institutions, hegemonic masculinity*